

Lavinia Elena STUPARU

Drept comercial

Profesioniștii comercianți

Universul Juridic
București
-2020-

CUPRINS

Capitolul I. Noțiuni introductive privind dreptul comercial	5
<i>Secțiunea 1. Tranziția dreptului comercial în sistemul de drept național</i>	5
§1. Considerații generale	5
§2. Dreptul comercial ca ramură de drept privat	6
§3. Dreptul comercial ca subramură a dreptului civil.....	8
3.1. Precizări prealabile	8
3.2. Teoria monistă și critica acesteia.....	9
3.3. Efectele implementării teoriei moniste	12
§4. Dreptul comercial ca știință și ca disciplină de învățământ.....	14
§5. Definiția dreptului comercial.....	15
<i>Secțiunea a 2-a. Izvoarele dreptului comercial</i>	15
§1. Noțiune și categorii.....	15
§2. Izvoarele normative ale dreptului comercial	16
2.1. Identificarea izvoarelor normative.....	16
2.2. Constituția României	16
2.3. Codul civil român	17
2.4. Legislația specială.....	17
2.5. Uzanțele	19
2.6. Analogia legii	20
2.7. Principiile generale ale dreptului	20
2.8. Dreptul Uniunii Europene	20
2.9. Tratatul internațional privind drepturile omului ratificate de România	21
§3. Izvoarele interpretative ale dreptului comercial	22
3.1. Identificarea izvoarelor interpretative.....	22
3.2. Doctrina juridică	22
3.3. Practica judiciară comună.....	23
Capitolul II. Întreprinderea	26
<i>Secțiunea 1. Evoluția reglementării noțiunii „întreprindere” în sistemul de drept național</i>	26
§1. Precizări prealabile	26
§2. Reglementarea întreprinderii sub imperiul Codului de comerț român	26
§3. Reglementarea întreprinderii în perioada comunistă.....	29
§4. Reglementarea întreprinderii sub imperiul Codului civil român	29
Secțiunea a 2-a. Viziunea Codului civil asupra noțiunii „întreprindere”	32
§1. Noțiunea „întreprindere”	32
§2. Definiția întreprinderii.....	35
§3. Elementele constitutive ale noțiunii „întreprindere”	35
<i>Secțiunea a 3-a. Categorii de întreprinderi</i>	37
§1. Criteriile de clasificare.....	37

§2. Întreprinderea comercială	38
2.1. Precizări terminologice	38
2.2. Cadrul legal	39
2.3. Particularitățile elementelor constitutive	39
2.4. Definiție	42
§3. Întreprinderea civilă.....	42
3.1. Precizări terminologice.....	42
3.2. Cadrul legal	42
3.3. Particularitățile elementelor constitutive	43
3.4. Definiția	46
Capitolul III. Profesionistul	47
<i>Secțiunea 1. Noțiunea de profesionist</i>	<i>47</i>
§1. Precizări prealabile	47
§2. Reglementarea profesionistului	47
§3. Definițiile profesionistului.....	48
§4. Trăsăturile distinctive ale statutului de profesionist	49
<i>Secțiunea a 2-a. Categoriile de profesioniști</i>	<i>54</i>
§1. Identificarea categoriilor de profesioniști	54
§2. Categoria comerciantului.....	55
2.1. Noțiunea „comerciantului”	55
2.2. Definiția comerciantului	59
2.3. Clasificarea comercianților	60
§3. Categoria întreprinzătorului.....	61
§4. Categoria operatorului economic.....	62
§5. Categoria altor persoane autorizate să desfășoare activități economice sau profesionale	64
<i>Secțiunea a-3-a. Auxiliarii profesioniștilor comercianți</i>	<i>66</i>
§1. Noțiunea „auxiliarii profesioniștilor comercianți”	66
§2. Categoriile de auxiliari ai profesioniștilor comercianți	66
2.1. Identificarea categoriilor.....	66
2.2. Auxiliarii dependenți	66
2.3. Auxiliarii independenți	67
Capitolul IV. Obligațiile profesionale ale profesioniștilor comercianți	69
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale.....</i>	<i>69</i>
§1. Identificarea principalelor categorii de obligații profesionale.....	69
<i>Secțiunea a 2-a. Obligația de înregistrare și publicitate prin registrul comerțului</i>	<i>69</i>
§1. Cadrul legal	69
§2. Noțiunea și funcțiile registrului comerțului.....	70
§3. Structura organizatorică a registrului comerțului	71
§4. Caracterul public al registrului comerțului	72
§5. Persoanele supuse înregistrării în registrul comerțului sau, după caz, exceptate	72

§6. Operațiunile supuse înregistrării în registrul comerțului	75
6.1. Identificarea categoriilor de operațiuni.....	75
6.2. Înmatricularea sau, după caz, înregistrarea în registrul comerțului și autorizarea funcționării.....	75
6.3. Înscrierea de mențiuni în registrul comerțului.....	77
6.4. Radierile din registrul comerțului.....	79
6.5. Alte operațiuni efectuate în registrul comerțului	80
§7. Controlul legalității operațiunilor efectuate în registrul comerțului	81
§8. Regimul sancționator.....	82
<i>Secțiunea a 3-a. Obligația de organizare și conducere a contabilității activității economice</i>	<i>83</i>
§1. Cadrul legal	83
§2. Titularii obligației profesionale	83
§3. Relevanța activității de contabilitate și principiile generale de organizare și conducere a contabilității.....	84
§4. Regimul registrelor de contabilitate.....	85
§5. Situațiile financiare anuale	86
§6. Regimul sancționator.....	87
<i>Secțiunea a 4-a. Obligația de exercitare a activității economice în limitele concretenței loiale</i>	<i>88</i>
§1. Precizări prealabile	88
§2. Cadrul legal	88
§3. Limitele desfășurării activității economice impuse de Legea concurenței nr. 21/1996.....	89
3.1. Titularii interdicțiilor instituite de Legea concurenței nr. 21/1996.....	89
3.2. Interzicerea practicilor anticoncurențiale	90
3.3. Interzicerea folosirii abuzive a poziției dominante.....	91
3.4. Limitarea concentrărilor economice	91
3.5. Regimul sancționator	92
§4. Limitele desfășurării activității economice impuse de Legea nr. 11/1991 privind combaterea concurenței neloiale.....	93
4.1. Interzicerea practicilor de concurență neloială	93
4.2. Regimul sancționator	93
§5. Rolul Consiliului Concurenței	95
<i>Secțiunea a 5-a. Obligația de exercitare a activității economice cu respectarea drepturilor și intereselor legitime ale consumatorilor</i>	<i>96</i>
§1. Precizări prealabile	96
§2. Cadrul legal	97
§3. Titularii obligației profesionale	98
§4. Drepturi și interese legitime ale consumatorilor.....	100
§5. Obligațiile comercianților față de consumatori	101
§6. Structurile instituționale și asociative în materia protecției consumatorului....	103
§7. Regimul sancționator.....	104

Capitolul V. Fondul de comerț	107
<i>Secțiunea 1. Noțiunea și natura juridică a fondului de comerț</i>	107
§1. Reglementarea noțiunii „fond de comerț”	107
§2. Definiția și caracterele fondului de comerț	109
§3. Natura juridică a fondului de comerț	111
§4. Interferențele noțiunii „fond de comerț” cu alte noțiuni	113
<i>Secțiunea a 2-a. Elementele fondului de comerț</i>	115
§1. Compoziția fondului de comerț	115
§2. Elementele corporale ale fondului de comerț	115
2.1. Bunurile mobile corporale	115
2.2. Bunurile imobile	115
§3. Elementele necorporale ale fondului de comerț	116
3.1. Firma	116
3.2. Emblema	120
3.3. Clientela și vadul comercial	122
3.4. Drepturile de proprietate intelectuală (industrială și de autor)	123
§4. Regimul creanțelor și datoriilor	124
<i>Secțiunea a 3-a. Operațiunile juridice privind fondul de comerț</i>	125
§1. Reglementarea operațiunilor juridice privind fondul de comerț	125
§2. Vânzarea fondului de comerț	125
§3. Locațiunea fondului de comerț	126
§4. Donația fondului de comerț	127
§5. Uzfructul fondului de comerț	128
§6. Aportul fondului de comerț în societățile reglementate de Legea nr. 31/1990	128
§7. Garanția reală asupra fondului de comerț	128
§8. Transmiterea pe cale succesorală a fondului de comerț	129
Capitolul VI. Profesionistul comerciant persoană fizică	130
<i>Secțiunea 1. Noțiunea profesionist comerciant persoană fizică</i>	130
§1. Reglementarea noțiunii „comerciant persoană fizică”	130
1.1. Considerații privind reglementarea sub imperiul Codului de comerț	130
1.2. Considerații privind impactul Codului civil	131
1.3. Reglementarea asigurată de legislația specială	133
§2. Calitatea de comerciant persoană fizică potrivit O.U.G. nr. 44/2008	134
§3. Calitatea de profesionist comerciant persoană fizică	135
§4. Dovada calității de profesionist	137
<i>Secțiunea a 2-a. Regimul juridic conturat de O.U.G. nr. 44/2008</i>	138
§1. Activitatea economică în viziunea O.U.G. nr. 44/2008	138
§2. Condițiile impuse de O.U.G. nr. 44/2008 pentru accesul la activitatea economică	140
§3. Procedura de înregistrare în registrul comerțului și de autorizare a funcționării	141
§4. Situația soției/soțului titularului întreprinderii individuale sau persoanei fizice autorizate ca PFA	143

§5. Calitatea de angajator și/sau de angajat și cumulul de statute juridice	143
§6. Patrimoniul de afecțiune și răspunderea pentru obligații.....	144
§7. Calitatea de asigurat.....	145
§8. Încetarea activității economice	145
§9. Efectele încetării activității economice.....	146
<i>Secțiunea a 3-a. Restricții în exploatarea întreprinderii profesionistului comerciant persoană fizică.....</i>	<i>147</i>
§1. Identificarea categoriilor de restricții.....	147
§2. Incompatibilitățile.....	147
§3. Decăderile.....	148
§4. Interdicțiile	150
§5. Autorizațiile	150
Capitolul VII. Profesionistul comerciant persoană juridică.....	153
<i>Secțiunea 1. Noțiunea profesionist comerciant persoană juridică.....</i>	<i>153</i>
§1. Reglementarea noțiunii „comerciant persoană juridică”	153
1.1. Considerații privind reglementarea sub imperiul Codului de comerț.....	153
1.2. Considerații privind reglementarea sub imperiul Codului civil.....	154
§2. Comercianții persoane juridice supuși înmatriculării în registrul comerțului.....	155
§3. Efectele înmatriculării în registrul comerțului.....	155
<i>Secțiunea a 2-a. Considerații privind regimul juridic al categoriilor de comercianți persoane juridice înmatriculați în registrul comerțului</i>	<i>157</i>
§1. Societățile reglementate de Legea nr. 31/1990.....	157
§2. Societatea europeană (S.E.) cu sediul principal în România	159
§3. Regiile autonome	161
§4. Companiile naționale și societățile naționale	164
§5. Grupurile de interes economic (G.I.E.)	166
§6. Grupul european de interes economic (G.E.I.E.) cu sediul principal în România.....	169
§7. Societățile cooperatiste și organizațiile cooperatiste	171
7.1. Categoria societăților cooperatiste	171
7.2. Categoria organizațiilor cooperatiste	172
7.2.1. Identificarea organizațiilor cooperatiste	172
7.2.2. Organizațiile cooperatiste de credit	172
7.2.3. Organizațiile cooperatiste agricole	173
§8. Societatea cooperativă europeană (S.C.E.) cu sediul principal în România.....	175
Capitolul VIII. Regimul juridic general al societăților comerciale.....	177
Subcapitolul I. Constituirea societăților comerciale.....	177
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale.....</i>	<i>177</i>
§1. Precizări prealabile	177
§2. Cadrul legal	177
§3. Considerații privind formele juridice de societăți comerciale.....	178

§4. Definiția societății comerciale	180
§5. Teoriile privind natura juridică a societății comerciale	181
<i>Secțiunea a 2-a. Condițiile pentru constituirea societăților comerciale</i>	181
§1. Precizări prealabile	181
§2. Actul constitutiv	182
§3. Condițiile de validitate a actului constitutiv	182
3.1. Identificarea condițiilor de validitate	182
3.2. Condițiile de fond ale actului constitutiv	183
3.3. Condițiile de formă ale actului constitutiv	187
§4. Conținutul actului constitutiv	188
§5. Elementele specifice actului constitutiv	190
5.1. Identificarea elementelor specifice	190
5.2. Aportul asociaților	190
5.3. Affectio societatis	196
5.4. Realizarea și împărțirea profitului	197
<i>Secțiunea a 3-a. Formalitățile de constituire a societăților comerciale</i>	199
§1. Precizări prealabile	199
§2. Perioada anterioară întocmirii actului constitutiv	199
§3. Întocmirea actului constitutiv	200
§4. Formalitățile posteroare întocmirii actului constitutiv	201
§5. Regimul neregularităților intervenite în procesul de constituire a societății comerciale	204
<i>Secțiunea a 4-a. Personalitatea juridică a societății comerciale</i>	206
§1. Precizări introductive	206
§2. Dobândirea personalității juridice de către societatea comercială	206
2.1. Identificarea elementelor constitutive ale personalității juridice	206
2.2. Specificul elementelor constitutive ale personalității juridice a societății comerciale	206
§3. Identificarea societății comerciale	209
3.1. Rolul identificării	209
3.2. Elementele de identificare obligatorii	209
3.3. Elemente de identificare facultative	213
§4. Capacitatea juridică și voința socială	216
4.1. Precizări prealabile	216
4.2. Capacitatea de folosință	216
4.3. Capacitatea de exercițiu	217
4.4. Voința socială	217
§5. Efecte juridice ale calității de persoană juridică a societății comerciale	218
5.1. Identificarea efectelor personalității juridice	218
5.2. Dreptul societății comerciale de a participa în nume propriu la raporturile juridice	219
5.3. Răspunderea societății comerciale pentru obligațiile sociale	220
5.4. Dreptul societății comerciale de a sta în judecată în nume propriu	221

Subcapitolul II. Organizarea și funcționarea societăților comerciale	221
<i>Secțiunea 1. Organul de deliberare și decizie</i>	221
§1. Noțiune	221
§2. Categoriile de adunări generale	222
§3. Atribuții, condiții de cvorum și majoritate	223
§4. Procedura convocării	227
§5. Desfășurarea ședinței	231
§6. Operațiunile de publicitate și de informare	236
§7. Anularea hotărârilor	237
<i>Secțiunea a 2-a. Organul de administrare și conducere</i>	238
§1. Noțiune și categorii	238
§2. Condițiile pentru a fi membru în organul de administrare și conducere	239
§3. Desemnarea	242
§4. Publicarea desemnării	244
§5. Durata mandatului	245
§6. Atribuții	245
§7. Sistemul de lucru	249
§8. Funcționarea	250
§9. Remunerarea	253
§10. Natura juridică a raporturilor dintre administratori și societatea comercială	254
§11. Răspunderea	255
§12. Încetarea calității	257
<i>Secțiunea a 3-a. Organul de control al gestiunii</i>	262
§1. Noțiuni generale	262
1.1. Precizări prealabile	262
1.2. Identificarea categoriilor de persoane competente	262
§2. Controlul exercitat de asociați	263
2.1. Asociații competenți	263
2.2. Modalitățile de control	263
§3. Controlul exercitat de cenzori	263
3.1. Noțiune	263
3.2. Condițiile pentru a fi cenzor	264
3.3. Desemnarea	266
3.4. Numărul cenzorilor	267
3.5. Durata mandatului	267
3.6. Drepturi și obligații	267
3.7. Sistemul de lucru	268
3.8. Remunerarea	269
3.9. Natura juridică a raporturilor dintre cenzor și societatea comercială	269
3.10. Răspunderea	269
3.11. Încetarea calității	271
§4. Controlul exercitat de auditorii financiari	272
4.1. Noțiune	272
4.2. Condițiile pentru a fi auditor financiar la o societate comercială	274

4.3. Desemnarea	275
4.4. Durata mandatului și numărul contractelor de audit financiar	276
4.5. Drepturi și obligații.....	276
4.6. Natura juridică a raporturilor dintre auditorii financiari și societatea comercială.....	277
4.7. Răspunderea.....	277
4.8. Încetarea funcției	278
§5. Controlul exercitat de auditorii interni	279
5.1. Noțiuni generale	279
5.2. Drepturi și obligații stabilite de Legea nr. 31/1990	279
5.3. Răspunderea disciplinară consacrată de Regulamentul CAFR nr. 21/2018.....	280
Subcapitolul III. Modificarea societăților comerciale	280
<i>Secțiunea 1. Noțiuni generale.....</i>	<i>280</i>
§1. Precizări prelabile	280
§2. Condiții și formalități.....	281
§3. Efecte juridice.....	282
<i>Secțiunea a 2-a. Principalele cazuri de modificare a societăților comerciale.....</i>	<i>284</i>
§1. Precizări prelabile	284
§2. Schimbarea formei juridice	285
§3. Mutarea sediului social	285
§4. Schimbarea obiectului de activitate	285
§5. Prolungirea duratei societății	286
§6. Modificarea capitalului social	286
§7. Reorganizarea societății prin fuziune sau divizare	289
§8. Retragerea din societate.....	290
§9. Excluderea din societate	291
Subcapitolul IV. Încetarea existenței societăților comerciale	292
§1. Precizări prelabile	292
<i>Secțiunea 1. Dizolvarea societăților comerciale</i>	<i>293</i>
§1. Noțiune	293
§2. Cauze de dizolvare.....	293
§3. Formalități	298
§4. Căi de dizolvare.....	299
§5. Efecte juridice.....	299
<i>Secțiunea a 2-a. Lichidarea societăților comerciale</i>	<i>300</i>
§1. Noțiune	300
§2. Principiile generale ale lichidării	301
§3. Consecințele trecerii la faza de lichidare	302
§4. Statutul lichidatorilor.....	303
§5. Lichidarea patrimoniului social	307
§6. Drepturile cuvenite asociaților.....	308
§7. Finalizarea lichidării	309
Bibliografie.....	310

CAPITOLUL I

Noțiuni introductive privind dreptul comercial

Secțiunea 1

Tranziția dreptului comercial în sistemul de drept național

§1. Considerații generale

Intrarea în vigoare a actualului Cod civil¹ și, ulterior, a unui nou Cod de procedură civilă² a adus modificări substanțiale dreptului privat ca diviziune a sistemului de drept român. Noul Cod civil este actul normativ în care legiuitorul a urmărit să încorporeze totalitatea reglementărilor privitoare la persoane, relațiile de familie, relațiile comerciale, precum și cele cu element de extraneitate³.

Acet context normativ a repus în discuția doctrinei naționale⁴ poziția dreptului comercial în sistemul nostru de drept. Problematika ocazionată a fost aceea de a stabili dacă, începând cu 1 octombrie 2011 (data de intrare în vigoare și de punere în aplicare a Codului civil), dreptul comercial a continuat să rămână o ramură autonomă a sistemului de drept național sau a devenit o subramură a actualului drept civil.

Formularea unui răspuns are ca punct de pornire interpretarea dată sintagmelor „ramură de drept” și „subramură de drept”. În literatura juridică, criteriile tradiționale luate în considerare pentru determinarea ramurilor de drept au fost obiectul propriu de reglementare, metoda de reglementare, caracterul normelor juridice, natura sancțiunilor, principiile proprii, calitatea subiectelor sau voința legiuitorului.

¹ Adoptat prin Legea nr. 287/2009 privind Codul civil, publicată în M. Of. nr. 511/24.07.2009, modificată și rectificată ulterior, iar apoi republicată în M. Of. nr. 505/15.07.2011. Legea nr. 287/2009 a fost pusă în aplicare de Legea nr. 71/2011, publicată în M. Of. nr. 409/10.06.2011, cu rectificarea și modificările ulterioare. Codul civil și legea sa de punere în aplicare au intrat în vigoare la 1 octombrie 2011, abrogând Codul civil de la 1864, Codul de comerț de la 1887, precum și alte acte normative (art. 230 din Legea nr. 71/2011).

² Adoptat prin Legea nr. 134/2010 privind Codul de procedură civilă, publicată în M. Of. nr. 485/15.07.2010, republicată în M. Of. nr. 545/03.08.2012. Legea nr. 134/2010 a fost pusă în aplicare de Legea nr. 76/2012, publicată în M. Of. nr. 365/30.05.2012. Codul de procedură civilă și legea sa de punere în aplicare au intrat în vigoare la 15 februarie 2014.

³ În Expunerea de motive la Codul civil.

⁴ Pe această temă a se vedea: St.D. Cârpenaru, *Dreptul comercial în condițiile noului Cod civil*, în „Curierul Judiciar” nr. 10/2010, pp. 543-546; Gh. Piperea, *Dreptul civil comercial – specie a dreptului civil*, în „Curierul Judiciar” nr. 7-8/2011, pp. 363-367; C. Predoiu, *Reflecții asupra uniformizării dreptului privat român, precum și aptitudinile sistemului judiciar în aplicarea noului Cod civil*, în „Dreptul” nr. 12/2011, pp. 11 și urm.; M. Uliescu (coordonator), *Noul Cod civil. Comentarii*, ed. a III-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2011, pp. 15-91; A. Tudor, P. Rosenberg, O. Rădulescu, *Dreptul comercial trebuie să rămână o disciplină autonomă și după intrarea în vigoare a noului Cod civil*, în „Revista de Drept Comercial” nr. 7-8/2011, pp. 124 și urm.; C. Gheorghe, *Drept comercial român*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, pp. 23-25; M. Nicolae, *Unificarea dreptului obligațiilor civile și comerciale*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 97; L. Tulească, *Drept comercial. Comerțanții*, Ed. Universul Juridic, București, 2018, p. 28; I. Didea, *Drept comercial*, Ed. Universul Juridic, București, 2015, p. 7.

Raportat la criteriul considerat hotărâtor, respectiv cel al obiectului de reglementare juridică, ramura de drept desemnează un ansamblu de norme juridice, aflate într-o legătură organică, care reglementează relațiile sociale care au același specific și din același domeniu, folosind aceeași metodă sau un complex de metode⁵. În schimb, subramura de drept este prefigurată de o grupare de instituții juridice care formează obiectul unor reglementări juridice distincte⁶.

§2. Dreptul comercial ca ramură de drept privat

Sub imperiul cadrului normativ anterior datei de intrare în vigoare a actualului Cod civil, dreptul comercial român era o *ramură de drept autonomă* în cadrul sistemului de drept național.

Obiectul de reglementare în ramura dreptului comercial era format din relațiile sociale cu conținut patrimonial sau personal nepatrimonial născute din fapte de comerț.

Reglementarea juridică a faptelor de comerț era asigurată, în principal, de dispozițiile Codului de comerț român de la 1887 (art. 3, art. 4, art. 56) și, în subsidiar, de ale altor acte normative comerciale.

Faptele de comerț erau considerate acele operațiuni juridice de comerț constând în acte juridice și fapte juridice prin care se realizau schimbul și circulația bunurilor și valorilor, precum și producerea de bunuri și prestarea de servicii, efectuate cu intenția de a obține profit și care dobândeau caracter comercial datorită calificării date de lege sau calității de comerciant a părților care participau la operațiunea juridică respectivă⁷.

Reglementarea generală a faptelor de comerț de prevederile Codului de comerț permitea gruparea acestora în următoarele trei categorii: fapte de comerț obiective, fapte de comerț subiective și fapte de comerț unilaterale (mixte).

Faptele de comerț obiective erau actele juridice și operațiunile enumerate exemplificativ⁸ de art. 3 din Codul de comerț, care aveau o natură juridică comercială deoarece însăși legea le califica astfel și pentru care era irelevantă voința subiectele de drept care le efectuau sau dacă acestea aveau sau nu calitatea de comerciant⁹.

⁵ I. Dogaru, *Teoria generală a dreptului*, Ed. Europa, Craiova, 1998, p. 209.

⁶ R. Nițoiu, A. Șorop, *Teoria generală a dreptului*, ed. 3, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 142.

⁷ A se vedea: V. Găină, L.E. Smarandache, *Drept comercial român*, Ed. Alma, Craiova, 2010, p. 174; S. Angheni, *Drept comercial. Tratat*, Ed. C.H. Beck, București, 2019, pp. 27 și urm.

⁸ Pentru susținerea acestui caracter al enumerării din art. 3 C. com., a se vedea I.N. Fișescu, *Curs de drept comercial*, Ed. Al Th. Doicescu, București, 1929, pp. 32-33. Pentru opinia care afirma un caracter limitativ al enumerării, a se vedea C.C. Arion, *Elemente de drept comercial*, Ed. Librăriei Soccec&Co. Societate anonimă, București, 1920, p. 48, iar pentru opinia conform căreia enumerarea era absolut limitativă și relativ demonstrativă, a se vedea M. Volonciu, C. Stoica, *Drept comercial*, Ed. C.H. Beck, București, 2008, p. 20.

⁹ Reglementarea faptelor de comerț obiective permitea gruparea lor în: a) *fapte de interpunere în schimbul și circulația bunurilor și valorilor* (vânzarea și cumpărarea comercială; operațiunile de bancă și operațiunile de schimb valutar); b) *fapte de tipul întreprinderilor*, prin care se organiza și se desfășura activitatea de producere de bunuri sau de prestare de servicii (întreprinderile de construcții; întreprinderile de fabrică; întreprinderile de manufactură; întreprinderile de editură și de imprimărie; întreprinderile de furnituri; întreprinderile de spectacole publice; întreprinderile de comisioane, agenții și oficii de afaceri; întreprinderile de librărie și obiecte de artă când altul decât autorul sau artistul vinde; întreprinderile de transporturi de persoane sau de lucruri pe apă sau pe uscat; întreprinderile de asigurare; întreprinderile de depozit în docuri și antrepozite, inclusiv toate operațiunile asupra recipiselor de depozit și asupra scrisorilor de gaj); c) *operațiuni conexe* (contractele de report

Faptele de comerț subiective, reglementate de art. 4 din Codul de comerț, erau considerate toate acele acte și obligații care nu făceau parte din categoria faptelor de comerț obiective, erau realizate de comercianți în exercitarea profesiei lor de comercianți și nu erau afectate de excepțiile de la prezumția de comercialitate impusă de lege (adică nu aveau natură civilă sau comerciantul nu le imprima prin voința sa o natură necomercială).

Faptele de comerț unilaterale erau reglementate de prevederile art. 56, art. 6 și art. 893 din Codul de comerț. Categoria acestora includea operațiunile juridice care pentru una dintre părți erau considerate civile, iar pentru cealaltă parte erau considerate comerciale (fie prin calificarea dată de lege, fie pentru că participa un comerciant), însă raportul juridic dintre contractanți avea natură comercială și i se aplica legea comercială. Existau și două excepții impuse normativ, respectiv nu se aplicau necomercianților dispozițiile legii comerciale privind persoana comercianților și legile comerciale nu erau incidente atunci când legiuitorul prevedea în mod expres acest lucru.

Reglementarea asigurată de Codul de comerț român pune în evidență *sistemul de determinare al domeniului dreptului comercial*. La nivel general, în această materie literatura de specialitate¹⁰ a identificat două sisteme de determinare, respectiv sistemul obiectiv și sistemul subiectiv. În sistemul obiectiv, dreptul comercial are ca obiect normele juridice destinate unei categorii de operațiuni juridice, denumite de lege „fapte de comerț”, fără a avea vreo relevanță calitatea persoanei care le realizează (un drept obiectiv/tehnic al actelor de comerț¹¹). În sistemul subiectiv, dreptul comercial are ca obiect normele juridice care reglementează relațiile sociale născute din actele juridice la care participă persoanele care au calitatea de comerciant (un drept subiectiv al profesioniștilor de tipul comercianților)¹². La nivel particular, domeniul dreptului comercial român cuprindea normele juridice cu privire la faptele de comerț și la comercianți, fiind determinat de un sistem obiectiv completat cu un criteriu subiectiv. Altfel spus, avea mai degrabă un caracter mixt, deoarece Codul de comerț pornea de la o concepție obiectivă (definind faptele de comerț), dar continua cu o prezumție de comercialitate pentru toate faptele juridice ale comercianților, reglementate cu ascendență în sistemul subiectiv¹³.

În perioada analizată, *legătura juridică dintre dreptul civil și dreptul comercial* era consacrată de prevederile art. 1 din Codul de comerț, în sensul că dreptul comercial avea ca drept comun dreptul civil. Acesta din urmă se aplica raporturilor juridice comerciale numai dacă în legislația comercială nu existau dispoziții sau acestea erau insuficiente pentru a le reglementa.

Ca *definiție*, dreptul comercial era o ramură de drept privat formată din ansamblul de norme juridice care reglementau relațiile sociale patrimoniale și personal nepatrimoniale născute din fapte de comerț și cele la care participau comercianții.

asupra titlurilor de credit; operațiunile de bursă; cumpărările sau vânzările de părți sociale sau acțiuni ale societăților comerciale; operațiunile de intermediere în afaceri comerciale; cambia sau ordinele în produse sau mărfuri; operațiunile cu privire la navigație; depozitele pentru cauză de comerț; contul curent și cecul; contractele de garantare a executării obligațiilor comerciale).

¹⁰ St.D. Cârpenaru, *Tratat de drept comercial român. Ed. a III-a revizuită. Conform noului Cod civil*, Ed. Universul Juridic, București, 2012, p. 10.

¹¹ Sistemul obiectiv a fost adoptat de legislația franceză și de celelalte legislații de inspirație franceză, inclusiv de legislația românească până la abrogarea Codului de comerț. A se vedea S. Angheni, *Drept comercial. Profesioniștii-comercianți*, Ed. C.H. Beck, București, 2013, p. XX.

¹² Concepția subiectivă este proprie legislației germane.

¹³ C. Gheorghe, *op. cit.*, 2013, p. 13.